

УДК 378:001

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2\(215\)-74-78](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-2(215)-74-78)

Куделько Зоя Борисівна,

кандидатка філологічних наук, доцентка, доцентка кафедри сучасних іноземних мов та перекладу,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Zoia Kudelko,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Modern Foreign Languages and Translation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

E-mail: protermin8@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3331-6154>

Логвінов Ігор Ігорович,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

Ihor Logvinov,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Modern Foreign Languages and Translation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

E-mail: protermin8@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2057-7881>

КОНЦЕПТ LIFE-SKILLS У МАТРИЦІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

A Розкриваються соціокультурні виміри компетенцій здобувача вищої освіти. Динамічність розвитку сучасного суспільства продиктована синергією інформаційно-технологічного та людським потенціалу, що формує передумови для актуалізації життєвих навичок у професійній діяльності. Відзначається адаптація освітніх стандартів до викликів і вимог часу задля формування затребуваних компетенцій для фахівця. Зазначається необхідність узгодження загальноосвітньої концепції «life skills» і загальних компетенцій у програмах підготовки фахівців бакалаврського та магістерського рівнів в університетах. Навички здобувача вищої освіти потребують взаємодії класичної академічності знань та інноваційної динаміки навичок. Загальні та фахові компетенції системи вищої освіти повинні продовжувати глобальну стратегію освітнього розвитку відповідно до вимог, які диктуються професійною діяльністю та соціокультурними реаліями.

Ключові слова: життєві навички; загальні компетенції; інтегральні компетенції; здобувач вищої освіти; соціокультурний простір; освітні стандарти

LIFE-SKILL CONCEPT IN THE MATRIX OF COMPETENCES WITH HIGHER EDUCATION ACQUIRENTS

S The sociocultural dimensions of the competencies of a higher education student are revealed. The dynamism of the development of modern society is dictated by the synergy of information-technological and human-dimensional potential, which forms the prerequisites for the actualization of life skills in professional activity. The adaptation of educational standards to the challenges and requirements of the time required to develop the required competences for a specialist is noted. The necessity of harmonizing the general educational concept of “life skills” and general competencies in the programs of training bachelor’s and master’s

level specialists in universities is noted. The skills of a student of higher education require the interaction of classical academic knowledge and innovative skills. The general and professional competencies of the higher education system should continue the general strategy of educational development in accordance with the requirements dictated by professional activity and socio-cultural realities.

Keywords: life skills; general competences; integral competences; the student of higher education; socio-cultural space; educational standards

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Класичний формат фундаментальних навичок підсилених світоглядними елементами в ході освітнього процесу поступово втрачає актуальність у динамічному соціокультурному просторі. Сучасний світ орієнтується на сталий розвиток, ключовою тенденцією якого є синергія традиційних та інноваційних елементів. Освітня сфера теж знаходиться під впливом тенденцій розвитку суспільства 4.0, яке керується принципами інформаційно-технологічного та культурно-світоглядного впливу.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема диференціації навичок, які формують матрицю компетенцій у стандартах вищої освіти активно розглядається в науково-педагогічному дискурсі. Одним із основних питань є аспект кореляції концепту загальної освіти life skills education [8] і матриці компетенцій стандартів вищої освіти [2].

Ключові аспекти життєвих навичок у контексті здобуття вищої освіти стосуються:

- життєтворчого потенціалу та специфіки його реалізації в професійному вимірі [1];
- психосоціального аспекту [11];
- складників емоційного інтелекту та психологічної стійкості [3];
- ціннісних світоглядних принципів особистісного та суспільного характеру [4];
- соціально-орієнтованого формату професійної діяльності [7].

Концепція life skills розглядається в якості основи цілісного, проектного [16], інноваційного [5] навчання.

Мета дослідження полягає у висвітленні потенціалу життєвих навичок у контексті здобуття вищої освіти. Завдання наукової розвідки зосереджені на аналізі стандартів вищої освіти в контексті їхньої кореляції із соціокультурними реаліями та потребами.

Викладення основного матеріалу дослідження. Освітня спільнота усвідомила необхідність реагування на соціокультурні

реалії, в яких формується рівень освіченості суспільства. Першим кроком на глобальному рівні розвитку освітньої сфери щодо врахування аспектів людиновимірності та соціокультурності стало утвердження концепції life skills в загальноосвітньому просторі.

Продемонструвавши успішність реалізації принципів життєтворчості в освітній сфері, ця тенденція поширилася на систему вищої освіти. Оптимальним форматом утвердження life skills у процесі професійної підготовки є інтеграція цих елементів до матриці компетенцій стандартів вищої освіти.

Життєві навички варто згрупувати в декілька кластерів:

- особистісний – передбачає формування індивідуальних якостей (ініціативність, лідерські якості, відповідальність, результативність), які забезпечують ефективність професійної діяльності;
- мисленнєвий – визначає актуалізацію різноманітних форматів мисленнєвої активності (критичне, аналітичне, евристичне мислення) та вміння обирати необхідний тип для вирішення конкретних завдань;
- креативний – визначає баланс між затребуваністю та доцільністю використання творчого потенціалу у професійній діяльності;
- інформаційно-комунікативний – пропонує різноманітні варіанти створення, поширення та трансляції необхідних даних;
- технологічно-цифровий – визначає ефективність упровадження інноваційного середовища як для вдосконалення індивідуальної діяльності, так і покращення роботи у професійній спільноті;
- моральний – визначає етичні норми та правила поведінки, які відповідають гармонії психоемоційного стану особистості із соціокультурним простором;
- світоглядний – забезпечує розуміння ролі та статусу людини в життєвому, суспільному та професійному житті з формуванням менталітету взаємодії та порозуміння.

Тривалий час у науковому дискурсі концепти гнучких і життєвих навичок ототожнювалися через спільність їхньої природи. Однак у контексті матриці компетенцій фахівця вищої школи почали простежуватися певні відмінності між цими кластерами. Зокрема, для гнучких навичок характерна більша орієнтованість саме на професійних вимірах [3]. Крім того, life skills більше орієнтована саме на життєві компетенції [1].

Загалом, ключовим виміром життєвих навичок в освітній парадигмі є формування ціннісно-деонтологічних характеристик [4]. Система ціннісних аспектів life skills формується з низки елементів, зокрема:

- соціальної успішності особистості, яка формується завдяки високому рівню освіченості [7];
- стійкості до життєвих труднощів та обставин, які потенційно негативно впливають на людину та можуть зашкодити її освітньому розвитку [9];
- концепції якості життя, що передбачає можливість реалізації людського потенціалу [10];
- психологічної стійкості людини, яка забезпечується відчуттям безпеки та створенню умов для розвитку (зокрема, й освітнього) [11];
- комунікативних навичок, завдяки яким інформація стає активом, який використовується у професійній діяльності [6];
- емоційного інтелекту та інтелектуального потенціалу, які постають у синергетичній взаємодії, визначаючи готовність до навчання та професійної діяльності [13];
- активності в академічному середовищі, інноваційному просторі або в зоні індивідуального комфорту [16];
- умінні формувати стратегії особистісного професійного розвитку, кар'єрного росту [5].

Життєві навички актуальні ще й тим, що вони виявили затребуваність у різноманітних форматах освітньої активності. У традиційному академічному форматі навчання life skills виступають консолідованою ціннісною парадигмою [14]. Для проєктної моделі навчання життєві навички є своєрідним орієнтиром у креативному розвитку компетенцій фахівця [15]. Для навчальних стратегій перекваліфікації життєві навички постають фактором необхідності змін [12].

Життєві навички є своєрідним симбіозом життєвого та професійного простору особистості, в якому формуються принципи взаємодії, порозуміння, співпраці, розвитку тощо.

Висновки. Отже, life skills є своєрідним фактором фіналізації професійних компетенцій, які формують синергію фундаментальних і гнучких навичок, яких набуває здобувач вищої освіти. Кластер життєвих навичок зосереджується на кількох ключових аспектах: особистісному, мисленнєвому, інформаційно-комунікативному, технологічно-цифровому, моральному та світоглядному. Стандарти вищої освіти покликані сформувати баланс між традиційним та інноваційним виміром професійної діяльності. Life skills постає елементом, який відповідає домінуючим тенденціям сталого розвитку, забезпечуючи цілісність вищої освіти.

Перспективи подальших розвідок проблеми розвитку життєвих навичок у стандартах вищої освіти полягають у посиленні синергетичної взаємодії між фундаментальними знаннями, гнучкими навичками та соціокультурними реаліями, які повинні враховуватися в контексті професійного становлення особистості. Life skills уже успішно зарекомендували себе в загальноосвітньому просторі та активно утверджуються в системі вищої освіти, забезпечуючи принципи послідовності та цілісності освітнього розвитку.

Список використаних джерел

1. Демчук О., Лазарчук В. Життєва компетентність сучасної молоді та її життєтворчість. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2022. № 89. С. 164–174. DOI: <https://doi.org/10.38014/osvita.2022.89.15>
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. 2017. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>
3. Скляр О., Скляр Р. Концепції розвитку «гнучких навичок» викладачів вищої школи. *Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного*. 2021. № 24. С. 18–25. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/13937/1/%d0%a1%d0%ba%d0%bb%d1%8f%d1%80%20%d0%9e.%d0%93.pdf>
4. Шліхта Г. Сутність і структура феномену ціннісно-деонтологічних компетентностей сучасного іт-фахівця. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*. 2023. № 2. С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-2-93-98>

5. Kivunja C. Teaching Students to Learn and to Work Well with 21st Century Skills: Unpacking the Career and Life Skills Domain of the New Learning Paradigm. *International Journal of Higher Education*. 2015. № 4. С. 1–11. DOI: <http://dx.doi.org/10.5430/ijhe.v4n1p1>

6. Kumar Nair P., Fahimirad M. A Qualitative Research Study on the Importance of Life Skills on Undergraduate Students' Personal and Social Competencies. *International Journal of Higher Education*. 2019. № 8. С. 71–83. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v8n5p71>

7. Lavrentieva I., Khomych O. Studying the levels of development of socially successful personality skills. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*. 2021. № 25. С. 200–210. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-200-210>

8. Life skills education for children and adolescents in schools. 1997. URL: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/63552/WHO_MNH_PSF_93.7A_Rev.2.pdf

9. Prajapati R., Sharma B., Sharma D. Significance Of Life Skills Education. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*. 2016. № 10. С. 1–6.

DOI: <https://doi.org/10.19030/cier.v10i1.9875>

10. Prasetyo I., Suryono Y., Gupta S. The 21st Century Life Skills-Based Education Implementation at the Non-Formal Education Institution. *Prasetyo*. 2021. № 7. DOI: <https://doi.org/10.15294/jne.v7i1.26385>

11. Radhakrishnan Nair A., Ranjan S. Life Skills Education: Origin and Development of the Concept. *International Journal of Life Skills Education*. 2020. № 6. С. 5–23. URL: https://www.researchgate.net/profile/Suman-Kumar-47/publication/353699944_Prerequisite_of_Life_Skills_Education_for_Citizenship_Development/links/610b3f53169a1a0103ddd5f0/Prerequisite-of-Life-Skills-Education-for-Citizenship-Development.pdf#page=5

12. Rönnlund M., Ledman K., Nylund M., Rosvall P.-A. Life skills for real life: How critical thinking is contextualised across vocational programmes. *Educational Research*. 2019. № 61. С. 302–318.

DOI: <https://doi.org/10.1080/00131881.2019.1633942>

13. Singh H., Gera M. Strategies for Development of Life Skills and Global Competencies. *International journal of scientific research*. 2015. № 4. С. 760–763. URL: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/103274889/June_2015_1433339948__242-libre.pdf

14. Väisänen S., Hirsto L. How Can Flipped Classroom Approach Support the Development of University Students' Working Life Skills? University Teachers' Viewpoint. *Education Sciences*. 2020. № 10.

DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci10120366>

15. Wurdinger S., Qureshi M. Enhancing College Students' Life Skills through Project Based Learning. *Innovative Higher Education*. 2015. № 40. С. 279–286. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10755-014-9314-3>

16. Wurdinger S., Rudolph J. A different type of success: teaching important life skills through project based learning. *Improving Schools*. 2009. № 12. С. 115–129. DOI: <https://doi.org/10.1177/1365480209105576>

References

1. Demchuk, O., & Lazarchuk, V. (2022). Zhyttyeva kompetentnist' suchasnoyi molodi ta yiyi zhyttyetvorchist' [Life competence of modern youth and their life creativity]. *Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsiyi do yevropeys'koho osvith'oho prostoru [Higher education of Ukraine in the context of integration into the European educational space]*, 89, 164–174. DOI: <https://doi.org/10.38014/osvita.2022.89.15> [in Ukrainian].

2. *Metodychni rekomendatsiyi shchodo rozroblennya standartiv vyshchoyi osvity [Methodological recommendations for the development of higher education standards]*. (2017). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> [in Ukrainian].

3. Sklyar, O., & Sklyar, R. (2021). Kontseptsiyi rozvytku «hnuchkykh navychok» vykladachiv vyshchoyi shkoly [Concepts of development of «flexible skills» of higher school teachers]. *Zbirnyk naukovo-metodychnykh prats' Tavriys'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho [Collection of scientific and methodological works of the Tavri State Agro-Technological University named after Dmytro Motorny]*, 24, 18–25. Retrieved from <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/13937/1/%d0%a1%d0%ba%d0%bb%d1%8f%d1%80%20%d0%9e.%d0%93.pdf> [in Ukrainian].

4. Shlichta, G. (2023). Sutnist' i struktura fenomenu tsinnisno-deontolohichnykh kompetentnostey suchasnoho it-fakhivtsya [The essence and structure of the phenomenon of value-deontological competences of a modern IT specialist]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Pedagogichni nauky [Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Pedagogical Sciences]*, 2, 93–98. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-2-93-98> [in Ukrainian].

5. Kivunja, C. (2015). Teaching Students to Learn and to Work Well with 21st Century Skills: Unpacking the Career and Life Skills Domain of the New Learning Paradigm. *International Journal of Higher Education*, 4, 1–11. DOI: <http://dx.doi.org/10.5430/ijhe.v4n1p1>

6. Kumar Nair, P., & Fahimirad, M. (2019). A Qualitative Research Study on the Importance of Life Skills on Undergraduate Students' Personal and Social Competencies. *International Journal of Higher Education*, 8, 71–83. DOI: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v8n5p71>

7. Lavrentieva, I., & Khomych, O. (2021). Studying the levels of development of socially successful personality skills. *Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 25, 200–210. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2021-25-1-200-210>

8. *Life skills education for children and adolescents in schools*. (1997). Retrieved from https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/63552/WHO_MNH_PSF_93.7A_Rev.2.pdf

9. Prajapati, R., Sharma, B., & Sharma, D. (2016). Significance Of Life Skills Education. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 10, 1–6. DOI: <https://doi.org/10.19030/cier.v10i1.9875>

10. Prasetyo, I., Suryono, Y., & Gupta, S. (2021). The 21st Century Life Skills-Based Education Implementation at the Non-Formal Education Institution. *Prasetyo*, 7. DOI: <https://doi.org/10.15294/jne.v7i1.26385>

11. Radhakrishnan, Nair, A., & Ranjan, S. (2020). Life Skills Education: Origin and Development of the Concept. *International Journal of Life Skills Education*, 6, 5-23. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Suman-Kumar-47/publication/353699944_Prerequisite_of_Life_Skills_Education_for_Citizenship_Development/links/610b3f53169a1a0103ddd5f0/Prerequisite-of-Life-Skills-Education-for-Citizenship-Development.pdf#page=5
12. Rönnlund, M., Ledman, K., Nylund, M., & Rosvall, P.-A. (2019). Life skills for real life: How critical thinking is contextualised across vocational programmes. *Educational Research*, 61, 302-318. DOI: <https://doi.org/10.1080/00131881.2019.1633942>
13. Singh, H., & Gera, M. (2015). Strategies for Development of Life Skills and Global Competencies. *International journal of scientific research*, 4, 760-763. Retrieved from https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/103274889/June_2015_1433339948_242-libre.pdf
14. Väisänen, S., & Hirsto, L. (2020). How Can Flipped Classroom Approach Support the Development of University Students' Working Life Skills? University Teachers' Viewpoint. *Education Sciences*, 10. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci10120366>
15. Wurdinger, S., & Qureshi, M. (2015). Enhancing College Students' Life Skills through Project Based Learning. *Innovative Higher Education*, 40, 279-286. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10755-014-9314-3>
16. Wurdinger, S., & Rudolph, J. (2009). A different type of success: teaching important life skills through project based learning. *Improving Schools*, 12, 115-129. DOI: <https://doi.org/10.1177/1365480209105576>

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 23.03.2024